

Visiedocument Vertrouwelijkheid Tenzij

Van : LVV- bestuur

Datum : 29 juli 2025

Inleiding

Vertrouwelijkheid is één van de belangrijkste pijlers van het werk van de vertrouwenspersoon. Alles wat wordt besproken tussen melder en vertrouwenspersoon is in principe strikt vertrouwelijk. Dat is essentieel om een veilige omgeving te bieden, waarin de melder vrijuit kan praten zonder angst voor gevolgen.

Maar soms is het noodzakelijk om deze vertrouwelijkheid te doorbreken. Bijvoorbeeld bij acuut gevaar of een wettelijke verplichting. In deze visie legt de LVV uit wanneer dat het geval is.

We onderscheiden twee situaties:

- **Wettelijke verplichting** – Je moet melden of aangifte doen.
- **Morele gewetensnood** – Je mag melden, maar bent dit niet wettelijk verplicht.

Deze visie geeft je duidelijke handvatten voor beide situaties, zodat je als vertrouwenspersoon zorgvuldig kunt handelen, zonder onnodige stress of angst voor juridische gevolgen.

Aangiftebevoegdheid versus meldplicht

Als vertrouwenspersoon is het belangrijk om goed te weten wat het verschil is tussen aangiftebevoegdheid en meldplicht.

- **Aangiftebevoegdheid** betekent: je **mag** aangifte doen, maar je bent dat niet verplicht.
- **Meldplicht** betekent: je **moet** iets melden of aangifte doen, omdat de wet dat voorschrijft.

Bij ernstige misdrijven, zoals verkrachting, kan een vertrouwenspersoon ervoor kiezen om aangifte te doen. Maar doorgaans heeft dat in de praktijk geen zin. De politie kan dan vaak alleen een notitie maken. Dit komt doordat de vertrouwenspersoon meestal geen getuige is van het feit zelf. Het Openbaar Ministerie (OM) stelt dan: er is onvoldoende bewijs, want de vertrouwenspersoon kan de informatie niet zelf bevestigen of bewijzen. Er is altijd een verklaring van de melder zelf nodig om vervolging mogelijk te maken.

Bovendien is het belangrijk om je te realiseren:

Als je als vertrouwenspersoon zonder toestemming de vertrouwelijkheid doorbreekt, overschrijd je opnieuw de grens van de melder.

Wanneer geldt de meldplicht wél?

Wanneer een vertrouwenspersoon vermoedt dat er sprake is van een meldplicht, dient het *protocol doorbreken vertrouwelijkheid* gevolgd te worden of kan afgestemd worden met de afdeling Advies van het Huis voor Klokkenluiders.

De meldplicht geldt bijvoorbeeld bij integriteitsschendingen zoals:

- **Financiële fraude** (melden bij de Autoriteit Financiële Markten, AFM)
- **Gevaar voor de Nederlandse samenleving**

Bij **ongewenste omgangsvormen** (zoals pesten of seksuele intimidatie) is er geen wettelijke meldplicht, maar vaak wel een **interne meldplicht** op basis van het beleid van de organisatie. Dit staat bijvoorbeeld in het personeelshandboek, de gedragscode of het beleid ongewenste omgangsvormen (bijvoorbeeld binnen onderwijs of andere organisaties waar met minderjarigen gewerkt wordt).

De praktijk blijkt vaak weerbarstig: wat de wet voorschrijft, en wat in de praktijk werkt, zijn soms twee verschillende dingen.

Wat doe je bij gewetensnood?

Soms kom je als vertrouwenspersoon in gewetensnood: je weet niet zeker wat je moet doen. Raadpleeg dan altijd eerst het “**Protocol doorbreken vertrouwelijkheid**”. Daarin staat hoe je in zo’n situatie zorgvuldig kunt handelen.

Er is een aangiftebevoegdheid voor:

- Iedereen die kennis draagt van genoemde strafbare feiten.
- Redelijk vermoeden.
- Het moet objectief beargumenteerd kunnen worden: concrete feiten en omstandigheden.
- Getuige van een strafbaar feit.

Let op: De vertrouwenspersoon doet niet zelf aan feitenonderzoek.

In bovenstaande gevallen zal de vertrouwenspersoon dit altijd eerst met de melder moeten bespreken.

Meldplicht in geval van een verkrachting

Op grond van de wet is iedereen die kennis draagt van een strafbaar feit bevoegd om hiervan aangifte te doen (art. 161 Sv.). Men heeft dus de keuze om al dan niet aangifte te doen van een strafbaar feit.

In sommige gevallen bestaat er echter een **wettelijke meldplicht**. In de artikelen 160 en 162 van het Wetboek van Strafrecht staat dat voor bepaalde ernstige misdrijven – waaronder verkrachting – iedereen die kennis draagt van het misdrijf verplicht is om aangifte te doen. Het niet melden kan in theorie zelfs strafbaar zijn.

Toch is de praktijk minder zwart-wit. De politie en het Openbaar Ministerie zullen niet snel iemand strafrechtelijk vervolgen¹ voor het niet doen van aangifte van een verkrachting die bijv. 3 jaar geleden heeft plaatsgevonden, zeker als de informatie indirect is verkregen. De regel wordt in de praktijk dus niet strikt toegepast.

Maar wanneer draagt iemand kennis van een strafbaar feit? Er moet sprake zijn van een redelijk vermoeden dat er een strafbaar feit (verkrachting) is begaan. Dat vermoeden moet objectief beargumenteerd worden en aannemelijk zijn op basis van concrete feiten en omstandigheden. In veruit de meeste gevallen zal de vertrouwenspersoon geen getuige zijn geweest van het strafbare feit waarover de melder de vertrouwenspersoon informeert.

Het is niet de taak van de vertrouwenspersoon en bovendien beschikt de vertrouwenspersoon ook niet over de middelen om onderzoek te doen naar de validiteit van de feiten die door de melder als “feiten” worden gepresenteerd. De vertrouwenspersoon kan derhalve moeilijk beoordelen of er een redelijk vermoeden van een strafbaar feit is, behoudens de situatie dat de vertrouwenspersoon zelf getuige is geweest van het strafbare feit.

Dat betekent dat een vertrouwenspersoon slechts zelden als gevolg van een melding van een verkrachting in de situatie komt dat deze daarvan aangifte zal moeten doen bij politie en justitie. Er is dan ook geen (wettelijke) reden om de vertrouwelijkheid te doorbreken. De vertrouwelijke behandeling van de informatie die een melder deelt met een vertrouwenspersoon is van essentieel belang voor het goed kunnen uitoefenen van de functie van de vertrouwenspersoon.

Uiteraard dient de vertrouwenspersoon de melder erop te attenderen dat deze zelf aangifte kan doen en dient de vertrouwenspersoon de melder zo goed mogelijk te informeren over de gevolgen van het doen van aangifte en zo nodig de melder eerst verwijzen naar slachtofferhulp en/of een in strafrecht gespecialiseerde advocaat. Het is echter primair de verantwoordelijkheid van de melder of er aangifte wordt gedaan van het strafbare feit of niet.

¹ Deze informatie is tot stand gekomen na afstemming met diverse bronnen binnen Justitie

Niet-wettelijke noodzaak tot doorbreking van vertrouwelijkheid

Soms kan een vertrouwenspersoon besluiten de vertrouwelijkheid te doorbreken, **ook als daar geen wettelijke verplichting toe is**. Dat gebeurt alleen in uitzonderlijke situaties, bijvoorbeeld bij:

1. Acuut gevaar voor de melder of derden

Wanneer de vertrouwenspersoon goede redenen heeft om te denken dat er ernstig gevaar is voor de melder of anderen, kan dit betekenen dat er toch actie nodig is.

Bijvoorbeeld: de melder vertelt over een mishandeling, aanranding of verkrachting, wil geen aangifte doen, maar geeft aan dat de dader nog actief is en mogelijk opnieuw slachtoffers maakt. In zo'n situatie kan de vertrouwenspersoon ervoor kiezen om geen aangifte te doen, maar wél een melding te maken bij de politie. Dat kan eventueel anoniem.

De politie kan dan passende maatregelen nemen om een veilige situatie te creëren of een onderzoek starten. Een melding biedt in deze situatie voldoende bescherming voor de melder en anderen. Alleen als het echt niet anders kan, kan de vertrouwenspersoon overwegen om zelf aangifte te doen, ook als dat tegen de wens van de melder ingaat.

Bijvoorbeeld: de melder vertelt dat de leidinggevende mogelijk mishandeld gaat worden door een collega omdat deze enorm boos is over het aangezegde ontslag. De collega heeft uitgebreid met de melder gedeeld welke actie deze voor de volgende dag aan het voorbereiden is. Niet informeren van de organisatie zou in een dergelijke situatie tot meer schade kunnen leiden dan wel informeren en de vertrouwelijkheid doorbreken.

2. Conflict van plichten of gewetensnood

Soms komt een vertrouwenspersoon in gewetensnood. Dat gebeurt als de plicht tot geheimhouding botst met de eigen normen, waarden of ervaringen.

Bijvoorbeeld: een vertrouwenspersoon heeft zelf ervaring met een ernstig seksueel misdrijf en voelt zich daardoor niet in staat om een melding over zo'n onderwerp neutraal en zorgvuldig te behandelen.

In zo'n geval is het belangrijk om de melder **door te verwijzen naar een andere vertrouwenspersoon**, volgens het geldende protocol.

Wanneer er geen sprake is van acuut gevaar, maar je moreel niet in staat bent om de vertrouwelijkheid te bewaren, is **verwijzing de enige juiste optie**. De vertrouwenspersoon doorbreekt dan niet zelf de vertrouwelijkheid, maar draagt de begeleiding over.

Voorbeelden van uitzonderingen op vertrouwelijkheid kunnen zijn:

- Er is acuut gevaar voor het slachtoffer of anderen (bijv. dreiging van zelfdoding, moord, geweld, of misbruik dat doorgaat).
- Je bent wettelijk verplicht om te melden (bijv. bij kindermishandeling of een zeer ernstig misdrijf -terroristische dreiging- waarbij direct ingrijpen nodig is). Bijvoorbeeld in het onderwijs komen vertrouwenspersonen dit tegen bij een vermoeden van seksuele handelingen en minderjarigheid of in een afhankelijkheidsrelatie. Er is een verplichting om dit te delen met het hoogst bevoegde gezag die verplicht is dit te melden bij de vertrouwensinspecteur onderwijs.
- Morele gewetensnood alleen na zorgvuldige afweging en indien geen andere optie. Overleg anoniem met een deskundige (vertrouwensarts, Veilig Thuis, Centrum Seksueel Geweld, politie of meldpunt) of met het Huis voor Klokkenluiders.
- Met toestemming van het slachtoffer als die alsnog wil dat je actie onderneemt.

Stappenplan: Wanneer vertrouwelijkheid doorbreken?

Stap 1: Is er acuut gevaar?

Als de vertrouwenspersoon reden heeft om te geloven dat er sprake is van ernstig gevaar voor de melder of anderen.

Bijvoorbeeld bij:

- Dreiging van suïcide of geweld (113 zelfmoordpreventie)
- Misbruik dat doorgaat (bijv. de dader werkt nog met slachtoffers)

Dan: overleg met de melder, eventueel met 113 zelfmoordpreventie en meld indien nodig anoniem bij politie of meldpunt.

Stap 2: Is er een wettelijk verplichte melding of aangifte?

Als de wet vereist dat informatie wordt gedeeld, bijvoorbeeld bij een strafbaar feit,

zoals:

- Terroristische dreiging
- Zeer ernstige misdrijven tegen de Staat of het leven (bijv. moord, mensenroof)
- Kindermishandeling of huiselijk geweld (in organisaties met meldcode)
- Een vermoeden van seksueel misbruik van minderjarige of in een afhankelijkheidsrelatie in bijvoorbeeld het onderwijs
- Verkrachting
- Wederrechtelijke vrijheidsberoving

Dan: je bent wettelijk verplicht om te melden of aangifte te doen.

Artikel 161 Wetboek van Strafvordering: “Ieder die kennis draagt van een begaan strafbaar feit is **bevoegd** daarvan aangifte of klachte te doen.” Dit betekent dat de vertrouwenspersoon de mogelijkheid heeft om aangifte te doen maar hiertoe niet verplicht is.

Let op: Bij verkrachting geldt - als er geen acute dreiging is - **geen meldplicht**. Aangifte is de keuze van het slachtoffer. Als vertrouwenspersoon ben je bevoegd om aangifte te doen, maar niet verplicht. Overleg dit zorgvuldig met de melder.

Stap 3: Is er morele gewetensnood?

Bijvoorbeeld:

- Je vreest herhaling van misbruik, maar er is geen directe dreiging
- Je eigen normen en waarden maken dat je twijfelt of je kunt zwijgen

Dan:

- Raadpleeg altijd eerst het *Protocol doorbreken vertrouwelijkheid*.
- Overleg anoniem met deskundigen (bijv. vertrouwensarts, Centrum Seksueel Geweld, Veilig Thuis, Huis voor Klokkenluiders).
- Is doorbreken écht de enige optie, Doe het dan met uitleg naar de melder.
- Als de eigen normen en waarden het onmogelijk maken om de vertrouwelijkheid te waarborgen, verwijst dan de melder naar een andere vertrouwenspersoon.

Stap 4: Is er geen acuut gevaar, geen meldplicht en geen gewetensnood?

Dan blijft alles vertrouwelijk. Je hoeft en mag dan niets melden of delen, tenzij de melder daar expliciet toestemming voor geeft.

Een eenvoudig voorbeeld uit de praktijk

Stel: Iemand vertelt jou als vertrouwenspersoon dat zij 3 jaar geleden is verkracht door een bekende, maar ze wil zelf geen aangifte doen.

- **Aangifte** **✗** Nee. Jij hoeft (en mag) zelf geen aangifte doen. Een vertrouwenspersoon kan geen aangifte doen van andermans ervaring zonder medewerking van de melder. De politie zal zonder verklaring van het slachtoffer niets kunnen doen. Dit is geen onwil, maar een gevolg van bewijsrecht.
- **Melden** **✗** Ook niet automatisch. Het gaat om iets dat in het verleden is gebeurd en niet meer aan de gang is.

Maar stel nu dat:

Diezelfde persoon vertelt dat de dader nu met jonge meisjes werkt en zij vreest dat hij nog steeds meisjes misbruikt.

- **Meldplicht?** **✓** Ja, mogelijk wél. Want dan is er sprake van acuut of toekomstig gevaar, en moet je (na overleg met melder en eventueel anoniem) melden bij bijvoorbeeld het Centrum Seksueel Geweld of een verantwoordelijke instantie.

Belangrijke telefoonnummers:

- Politie	0900 – 8844
- Anoniem melden bij de politie	0800 – 7000
- Centrum Seksueel Geweld	0800 – 0188
- Anoniem melden Veilig Thuis	0800 – 2000
- Huis voor Klokkenluiders	088 – 1331 000
- Suïcidepreventie	113

Geen verplichte rapportage

De vertrouwenspersoon rapporteert geen details van het gesprek aan de organisatie. Wel kan er op geanonimiseerde wijze worden gerapporteerd over algemene trends (bijvoorbeeld: “Er zijn meerdere meldingen over pestgedrag binnen team X”), mits dit niet herleidbaar is.

Bescherming van persoonsgegevens

Alle persoonlijke gegevens en aantekeningen van de vertrouwenspersoon worden zorgvuldig en veilig bewaard, in overeenstemming met privacywetgeving zoals de AVG (GDPR). De LVV heeft een termijn van twee jaar voor de dossiers bepaald. Hierna moeten de dossiers worden vernietigd. Zie ook: gedragscode vertrouwenspersoon LVV.